

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ
ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ
ΚΑΙ
ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΠΛΗΡΩΜΩΝ

ΑΘΗΝΑ, ΙΟΥΝΙΟΣ 1993

Σ.Ε.Τ.Ε.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Σελίδα

1.	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	2
2.	Η ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΗ ΕΙΣΡΟΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	3
2.1.	Τουριστικό συνάλλαγμα	3
2.2.	Σύγκριση του τουριστικού συναλλάγματος με άλλες πηγές συναλλάγματος	4
3.	Η ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΗ ΕΚΡΟΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	8
3.1.	Γενικά	8
3.2.	Εκτιμήσεις της συναλλαγματικής εκροής	9
3.3.	Σύγκριση της τουριστικής συναλλαγματικής εκροής με αντίστοιχες εκροές εξαγωγικών κλάδων	13
3.4.	Έμμεσες επιπτώσεις της τουριστικής εισροής συναλλάγματος	14
4.	Η ΓΕΝΙΚΟΤΕΡΗ ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	15

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΠΛΗΡΩΜΩΝ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Εκτός από τη σημαντική συμβολή του τουρισμού στην άνοδο του εθνικού εισοδήματος, στην αύξηση της απασχόλησης και στην περιφερειακή ανάπτυξη, ο τουρισμός, σε χώρες με έντονη τουριστική κίνηση από το εξωτερικό, όπως η Ελλάδα, παίζει σημαντικό ρόλο στην εισροή συναλλάγματος και στη μείωση του ελλείματος του Ισοζυγίου Πληρωμών.

Πράγματι, τα τελευταία χρόνια οι συναλλαγματικές εισπράξεις από τον τουριστικό τομέα έχουν αναδειχθεί σε πρώτη κατά σειρά σπουδαιότητας πηγή συναλλάγματος μεταξύ των αδήλων πόρων, είναι υψηλότερες από όλες τις μεγάλες κατηγορίες εξαγωγών της χώρας και συμβάλλουν κατά σημαντικό ποσοστό στη μείωση του εμπορικού ελλείματος του Ισοζυγίου Πληρωμών.

Βέβαια, από το συνολικό τουριστικό συνάλλαγμα που εισρέει ετησίως και που δαπανάται στη χώρα, ένα τμήμα του επανεξάγεται, λόγω της κατανάλωσης ειδών τα οποία η χώρα εισάγει και των οποίων η αξία πληρώνεται σε συνάλλαγμα.

Οι εισροές του τουριστικού συναλλάγματος καταγράφονται και παρακολουθούνται από την Τράπεζα της Ελλάδος, η δε εξέλιξή τους και η συμβολή τους στο Ισοζύγιο Πληρωμών έχουν αποτελέσει αντικείμενο πολλών μελετών.

Αντίθετα, η εκροή συναλλάγματος που προκύπτει σαν άμεση συνέπεια της δαπάνης των αλλοδαπών τουριστών στη χώρα κατά το τμήμα που η δαπάνη αυτή αφορά εισαγόμενα αγαθά και υπηρεσίες, δεν είναι δυνατό να καταγραφεί ούτε να παρακολουθηθεί στατιστικά. Επομένως, οποιαδήποτε προσπάθεια εκτιμήσεως της εκροής αυτής δεν μπορεί παρά να στηρίζεται σε δειγματοληπτικές έρευνες και σε εμπειρικά στοιχεία.

Πάντως, το όλο θέμα της κατά τα παραπάνω συναλλαγματικής εκροής δεν έχει μελετηθεί σε βάθος, κατά τα τελευταία δε χρόνια δεν έχει γίνει καμμία προσπάθεια υπολογισμού της εκροής αυτής.

Η παρούσα μελέτη, χωρίς βέβαια να επιχειρεί έρευνα σε βάθος, αποτελεί μία προσπάθεια εκτίμησης της εν λόγω συναλλαγματικής εκροής, με όσο το δυνατό καλύτερη προσέγγιση προς την πραγματικότητα.

2. Η ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΗ ΕΙΣΡΟΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

2.1. Τουριστικό συνάλλαγμα

Οι εισροές συναλλάγματος στη χώρα από τον αλλοδαπό τουρισμό ακολουθούν συνήθως την εξέλιξη των αφίξεων τουριστών. Κατά την τελευταία δεκαετία, παρά τις αντίξοες συνθήκες, οι εν λόγω εισροές σημείωσαν σημαντική αύξηση.

Οι συναλλαγματικές εισπράξεις από τον αλλοδαπό τουρισμό συνήθως ταυτίζονται με το ποσό του λογαριασμού "ταξιδιωτικό συνάλλαγμα" των τραπεζικών στατιστικών. Στην Ελλάδα όμως, έχει γίνει αποδεκτό ότι τα ποσά του ταξιδιωτικού συναλλάγματος που εμφανίζονται στις στατιστικές της Τραπέζης της Ελλάδος, είναι μικρότερα από το πραγματικό τουριστικό συνάλλαγμα που εισρέει στη χώρα και τούτο διότι διάφορα ποσά συναλλάγματος που αφορούν στον τουρισμό καταχωρούνται σε άλλες κατηγορίες αδήλων πόρων.

Πρόσφατα έγινε μια εργασία από ειδική επιτροπή από στελέχη της ΕΣΥΕ, του ΕΟΤ, του ΚΕΠΕ και της Τραπέζης της Ελλάδος με σκοπό τον υπολογισμό του πραγματικού τουριστικού συναλλάγματος.

Αναλυτικότερα, σύμφωνα με τα συμπεράσματα της ειδικής αυτής επιτροπής, η οποία επεξεργάστηκε στοιχεία και προέβη σε εκτιμήσεις για το έτος 1990, εκτός από τα κονδύλια συναλλάγματος που καταχωρούνται στον λογαριασμό "Ταξιδιωτικό Συνάλλαγμα", υπάρχουν σημαντικά ποσά συναλλάγματος που αφορούν τον τουρισμό, τα οποία όμως, λόγω διαφόρων αδυναμιών, καταχωρούνται σε άλλες κατηγορίες Αδήλων Πόρων.

Οι άλλες κατηγορίες που περιέχουν τουριστικό συνάλλαγμα είναι οι εξής:

- **"Μεταφορές - ναυτιλιακό συνάλλαγμα"**: Περιλαμβάνουν συναλλαγματικές εισπράξεις για κρουαζιέρες που πραγματοποιούνται από τις εταιρίες των κρουαζιεροπλοίων ή τα ταξιδιωτικά γραφεία καθώς και εισπράξεις για ενοικιάσεις θαλαμηγών σκαφών.

- **"Αναλήψεις από καταθέσεις μετατρέψιμες σε Δρχ.":** Το μεγαλύτερο μέρος του αποτελείται από τα ποσά που δραχμοποιούν οι TOUR OPERATORS για τις οφειλές τους στους Έλληνες Τουριστικούς Επιχειρηματίες (Ξενοδόχους, Πράκτορες κλπ), καθώς και από τα ποσά από αγορές από τουρίστες που χρησιμοποιούν πιστωτικές κάρτες εντός της χώρας μας.
- **"Λοιποί Άδηλοι Πόροι":** Περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων τα ποσά συναλλάγματος που δραχμοποιούνται και που προέρχονται από τα παράνομα καταλύματα.

Τα παραπάνω ποσά εκτιμήθηκαν από την επιτροπή, η οποία κατέληξε στο συμπέρασμα, ότι για το 1990 το συνολικό τουριστικό συνάλλαγμα ήταν 4.639 εκατομμύρια δολάρια, έναντι 2.586,8 εκατομμυρίων που εμφανίζει η Τράπεζα της Ελλάδος σαν ταξιδιωτικό συνάλλαγμα.

Λόγω του ότι οι εργασίες της Επιτροπής δεν επεκτάθηκαν και σε άλλα χρόνια και προκειμένου να υπάρχει κάποια εκτίμηση του αναμορφωμένου τουριστικού συναλλάγματος, χρησιμοποιήσαμε τους προκύπτοντες κατά τα παραπάνω επί μέρους συντελεστές για κάθε μία από τις τρεις κατηγορίες αδήλων πόρων (μεταφορές, αναλήψεις από καταθέσεις μετατρέψιμες σε δρχ., λοιποί) και υπολογίσαμε τα επί πλέον ποσά τουριστικού συναλλάγματος για κάθε χρόνο από το 1982 έως το 1992. Στα ποσά αυτά προστέθηκε το ταξιδιωτικό συνάλλαγμα.

Τα ποσά του αναμορφωμένου κατά τα παραπάνω τουριστικού συναλλάγματος που προέκυψαν, αναφέρονται στον πίνακα 1 σε σύγκριση με τα ποσά του "ταξιδιωτικού συναλλάγματος".

Όπως προκύπτει από τον πίνακα αυτό το τουριστικό συνάλλαγμα έχει σημειώσει ταχεία αύξηση και έχει εξελιχθεί σε σημαντικό πόρο του ελληνικού Ισοζυγίου Πληρωμών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Α. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΑΔΗΛΩΝ ΠΟΡΩΝ ΣΕ ΕΚΑΤΟΜΜ. ΔΟΛΛΑΡΙΑ ΗΠΑ.

ΕΤΗ	ΝΑΥΤΙΛΙΑΚΟ ΣΥΝ/ΜΑ	ΜΕΤΑΝΑ- ΣΤΕΥΤΙΚΑ ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ	ΤΑΞΙΔΙΩΤΙΚΟ ΣΥΝ/ΜΑ	ΤΟΚΟΙ, ΜΕΡΙΣΜΑΤΑ, ΑΜΟΙΒΕΣ, ΠΡΟΜΗΘΕΙΕΣ, ΑΣΦΑΛΙΣΤΡΑ, ΥΠΗΡ. ΔΗΜΟΣΙΟΥ, ΤΗΛ/ΝΙΕΣ	ΛΟΙΠΟΙ ΠΟΡΟΙ	ΑΝΑΛΗΨΕΙΣ ΑΠΟ ΚΑΤΑ- ΘΕΣΕΙΣ ΜΕΤΑ ΤΡΕΨΙΜΕΣ ΣΕ ΔΡΧ.	ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΕΙΣ Ε.Ο.Κ.	ΣΥΝΟΛΑ
1982	1.656,6	1.043,0	1.527,2	436,6	513,5	370,7	550,0	6.097,6
1983	1.308,7	934,7	1.175,7	245,9	618,8	411,2	834,2	5.529,2
1984	1.094,7	921,5	1.312,8	309,1	563,4	372,3	714,9	5.288,7
1985	1.038,5	800,7	1.428,0	249,3	423,9	451,0	869,1	5.260,5
1986	1.000,9	983,2	1.834,2	230,2	474,7	596,5	1.392,0	6.511,7
1987	1.193,1	1.378,8	2.268,1	302,8	622,9	1.135,4	1.665,5	8.566,6
1988	1.379,6	1.727,2	2.396,1	416,5	917,6	1.327,3	1.934,7	10.099,0
1989	1.374,8	1.394,0	1.976,0	456,4	984,4	1.493,9	2.601,7	10.281,2
1990	1.761,8	1.827,9	2.586,8	490,7	1.230,6	2.242,0	2.901,0	13.040,8
1991	1.774,0	2.165,2	2.567,4	640,6	1.407,6	2.765,0	4.034,0	15.353,8
1992	1.993,1	2.431,5	3.271,8	750,0	1.749,0	3.012,0	4.058,0	17.265,4

ΠΗΓΗ: ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Β. ΑΝΑΜΟΡΦΩΜΕΝΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑ

ΕΤΗ	ΤΑΞΙΔΙΩΤΙΚΟ ΣΥΝ/ΜΑ	ΤΜΗΜΑ ΝΑΥΤΙΛΙΑΚΟΥ ΣΥΝ/ΜΑΤΟΣ	ΤΜΗΜΑ ΑΠΟ ΑΝΑΛΗΨΕΙΣ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ	ΤΜΗΜΑ ΑΠΟ ΛΟΙΠΟΥΣ ΑΔΗΛΩΣ ΠΟΡΟΥΣ	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΣΥΝ/ΜΑ
1982	1.527	197	245	151	2.120
1983	1.176	155	272	181	1.784
1984	1.313	130	246	165	1.854
1985	1.428	124	298	124	1.974
1986	1.834	119	395	139	2.487
1987	2.268	142	751	182	3.343
1988	2.396	164	877	269	3.706
1989	1.976	163	987	289	3.415
1990	2.587	210	1.481	361	4.639
1991	2.567	211	1.827	412	5.017
1992	3.272	237	1.991	512	6.012

2.2. Σύγκριση του τουριστικού συναλλάγματος με άλλες πηγές συναλλάγματος

Μια σύγκριση των συναλλαγματικών εισπράξεων από τον τουρισμό με άλλες σημαντικές κατηγορίες εισροών συναλλάγματος καθιστά εμφανή τη μεγάλη σπουδαιότητα του τουριστικού τομέα σαν πηγή συναλλάγματος (βλ. Πίνακα 2):

α) Σε σύγκριση με τις **άλλες κατηγορίες άδηλων πόρων, το τουριστικό συνάλλαγμα** έχει κατακτήσει την πρώτη θέση και είναι σημαντικά υψηλότερο από τις δύο παραδοσιακές πηγές αδηλων πόρων ήτοι το ναυτιλιακό και το μεταναστευτικό συνάλλαγμα. Στο σύνολο των άδηλων πόρων αντιπροσωπεύει, το 1992, το 35%, η αν εξαιρέσουμε τις μεταβιβάσεις πόρων από την Ε.Ο.Κ., αντιπροσωπεύει το **46%**.

β) Σε σύγκριση με τις συνολικές εισπράξεις από εξαγωγές, το τουριστικό συνάλλαγμα έχει φθάσει να είναι περίπου ίσο με τις εισπράξεις αυτές.

Επίσης είναι αξιοσημείωτο ότι σε σύγκριση με τις μεγάλες κατηγορίες εξαγωγών μας, ήδη από το 1991, το τουριστικό συνάλλαγμα έχει φθάσει να είναι σημαντικά μεγαλύτερο από το σύνολο των εξαγωγών όλων μαζί των βιομηχανικών και βιοτεχνικών προϊόντων της χώρας και σχεδόν τριπλάσιο όλων μαζί των εξαγωγών της κατηγορίας τρόφιμα-ποτά-καπνός (Πίνακας 2).

γ) Τέλος, το τουριστικό συνάλλαγμα συμβάλλει κατά σημαντικό ποσοστό στην κάλυψη του ελλείμματος του εμπορικού ισοζυγίου. Έτσι κατά το 1991-1992 οι συναλλαγματικές εισπράξεις από τον τουρισμό αντιστοιχούσαν στο 41-43% περίπου του συνολικού ελλείμματος που εμφανίζει το Εμπορικό Ισοζύγιο.

Πίνακας 2: Σύγκριση τουριστικού συναλλάγματος με άλλες πηγές συναλλάγματος σε εκατομμ. δολάρια, 1991 και 1992

Κατηγορίες	Εκατομμ. \$	
	1991	1992
Τουριστικό συνάλλαγμα	5.017	6.012
Ναυτιλιακό (χωρίς τουρισμό)	1.563	1.756
Μεταναστευτικά εμβάσματα	2.165	2.432
Μεταβιβάσεις ΕΟΚ	4.034	4.058
Λοιποί άδηλοι πόροι (χωρίς τουρισμό)	2.992	3.007
ΣΥΝΟΛΟ	15.771	17.265
Εξαγωγές	6.797	6.009
Εμπορικό Ισοζύγιο (έλλειμμα)	12.308	13.893
Εξαγωγές κατά ομάδες εμπορευμάτων		
Τρόφιμα-ποτά-καπνός	1.919	1.646
Βιομηχανικά-βιοτεχνικά προϊόντα	3.321	3.108
Ορυκτά-μεταλλεύματα	291	257
Πετρελαιοειδή	859	627
Α' ύλες και λοιπά είδη	407	371
ΣΥΝΟΛΟ	6.797	6.009

ΠΗΓΗ : Τράπεζα της Ελλάδος και εκτιμήσεις για το τουριστικό συνάλλαγμα

3. Η ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΗ ΕΚΡΟΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

3.1. ΓΕΝΙΚΑ

Όπως προαναφέρθηκε, ενώ οι συναλλαγματικές εισροές του τουρισμού καταγράφονται άμεσα και μπορούν εύκολα να εντοπιστούν, αντίθετα, οι συναλλαγματικές εκροές που προκύπτουν σαν αποτέλεσμα των δαπανών των τουριστών, δεν είναι δυνατό να καταγραφούν και αποτελούν στοιχεία που περιλαμβάνονται στις εισαγωγές των διαφόρων τομέων αγαθών και υπηρεσιών της εθνικής οικονομίας.

Για να εντοπιστούν οι παραπάνω συναλλαγματικές εκροές, θα πρέπει να διερευνηθούν οι δραστηριότητες εκείνες που συνδέονται με τον τουρισμό και οι οποίες περιλαμβάνουν αγαθά και υπηρεσίες αλλοδαπής προελεύσεως.

Η ιδανική προσέγγιση του θέματος θα ήταν να εντοπιστούν κατά κατηγορίες όλα τα αγαθά και υπηρεσίες που προσφέρονται στους αλλοδαπούς τουρίστες και για τα οποία δαπανάται το συνάλλαγμα που ο τουρίστας εισάγει στη χώρα, είτε άμεσα, είτε μέσω πρακτορείων ταξιδιών. Στη συνέχεια, απ' όλα αυτά τα αγαθά και υπηρεσίες να καθοριστεί το τμήμα που εισάγεται από το εξωτερικό. Όλα αυτά βέβαια αποτιμημένα σε αξία και με εκτίμηση του αντιστοίχου κόστους τους.

Οι βασικές κατηγορίες στις οποίες κατανέμονται η δαπάνη των αλλοδαπών τουριστών είναι οι εξής:

- Διανυκτέρευση στα πάσης φύσεως τουριστικά καταλύματα (νόμιμα ή μη)
- Διατροφή στα τουριστικά καταλύματα
- Διατροφή σε ταβέρνες και εστιατόρια
- Διασκέδαση σε διάφορα κέντρα
- Οργανωμένες εκδρομές στο εσωτερικό της χώρας, χερσαίες ή θαλάσσιες
- Πληρωμές εισητηρίων σε μεταφορικά μέσα και χρήση ταξί
- Αγορά ειδών λαϊκής τέχνης, κοσμημάτων, ρούχων κλπ.
- Ενοικιάσεις αυτοκινήτων και σκαφών

Η παραπάνω κατανομή δίνει μια εικόνα της ευρύτητας της αλλοδαπής τουριστικής δαπάνης.

Αν λοιπόν ληφθούν υπόψη ο πολύ μεγάλος αριθμός των αγαθών και υπηρεσιών που προσφέρονται στους τουρίστες, το γεγονός ότι πολλά αγαθά και υπηρεσίες προσφέρονται κατά τον ίδιο τρόπο τόσο στους αλλοδαπούς τουρίστες όσο και στους Έλληνες καταναλωτές, το γεγονός ότι ένα συγκεκριμένο αγαθό μπορεί να παράγεται εγχωρίως και συγχρόνως ορισμένες ποσότητες του αγαθού αυτού να εισάγονται και η μεγάλη δυσχέρεια στις περισσότερες περιπτώσεις υπολογισμού του αναλογούντος μεριδίου του αλλοδαπού τουρίστα στην κατανάλωση αγαθών, καθίσταται προφανές ότι η παραπάνω προσέγγιση προσδιορισμού των συναλλαγματικών εκροών απαιτεί την πραγματοποίηση πλήθους επί μέρους ερευνών και είναι εκ των πραγμάτων ανέφικτη στην πράξη. Πολύ περισσότερο δε, αν θέλει κανείς να κάνει διαχρονικές συγκρίσεις.

3.2. Εκτιμήσεις της συναλλαγματικής εκροής

Έχοντας υπόψη τις παραπάνω αδυναμίες και προκειμένου να προβούμε σε κάποιες, έστω προσεγγιστικές, εκτιμήσεις της συναλλαγματικής εκροής που προκαλείται άμεσα από τη δαπάνη των αλλοδαπών τουριστών, στηριχτήκαμε σε αποτελέσματα δειγματοληπτικών ερευνών και σε συμπεράσματα εμπειρικών μελετών του ΚΕΠΕ και ΕΟΤ ως προς τη διάρθρωση της τουριστικής δαπάνης και σε μακροοικονομικά υποδείγματα του ΚΕΠΕ, ειδικότερα για τον προσδιορισμό της αναλογίας εισαγωγών στις διάφορες κατηγορίες κατανάλωσης.

Έχει γίνει κοινά αποδεκτό, με βάση δειγματοληπτικές έρευνες, την εμπειρία των μελετητών τουριστικών θεμάτων και μετά από διασταύρωση και με διεθνείς στατιστικές ότι η τουριστική δαπάνη κατά την τελευταία δεκαετία κατανέμεται κατά προσέγγιση ως εξής:

Κατηγορίες δαπάνης	%
- Υπηρεσίες ύπνου	30%
- Υπηρεσίες αναψυχής και μεταφορών εσωτερικού	20%
- Τρόφιμα - ποτά	30%
- Αγορές λοιπών υλικών αγαθών	10%
- Λοιπές υπηρεσίες	10%
ΣΥΝΟΛΟ	100%

Εκτιμάται συνεπώς ότι το 60% περίπου της τουριστικής δαπάνης αποτελεί εξ' ολοκλήρου εγχώρια προστιθέμενη αξία (υπηρεσίες ύπνου, αναψυχής, επικοινωνιών κλπ.) και το υπόλοιπο 40% αποτελεί ζήτηση υλικών αγαθών (τρόφιμα-ποτά, άλλα αγαθά), τμήμα της οποίας προκαλεί άμεσες εισαγωγές.

Για τον υπολογισμό του ύψους των εν λόγω εισαγωγών στηριχτήκαμε στους πίνακες εισροών-εκροών της ελληνικής οικονομίας (στοιχεία INPUT-OUTPUT ANALYSIS, Μακροοικονομικό υπόδειγμα ΚΕΠΕ-LINK).

α. Για τα τρόφιμα-ποτά

Δεχόμαστε σαν υπόθεση, η οποία είναι βάσιμη, ότι το καταναλωτικό υπόδειγμα των αλλοδαπών τουριστών, ειδικά για τα καταναλισκόμενα είδη "τροφίμων-ποτών" δεν διαφέρει ουσιωδώς από αυτό της ελληνικής οικονομίας. Από τους πίνακες εισροών-εκροών προκύπτει ότι μια αύξηση της δαπάνης για "τρόφιμα-ποτά" κατά 100, συνεπάγεται άμεσες εισαγωγές της τάξεως του 13,4 (ήτοι 13,4%).

Κατά συνέπεια το 30% της δαπάνης τουριστών της κατηγορίας "τρόφιμα-ποτά" συνεπάγεται άμεσες εισαγωγές κατά:

$$0,30 \times 0,134 \times 100 = 4,02\%$$

Τούτο σημαίνει ότι από το σύνολο της συναλλαγματικής εισροής των τουριστών που δαπανάται στη χώρα, ποσοστό περί το 4%, επανεξάγεται για πληρωμή αντίστοιχων εισαγωγών της χώρας για τρόφιμα-ποτά.

β. Για τα λοιπά υλικά αγαθά

Λόγω της μεγάλης ποικιλίας των καταλισκομένων λοιπών υλικών αγαθών, δεχόμαστε σαν βάση από τους πίνακες εισροών-εκροών την κατανομή της συνολικής κατανάλωσης ήτοι μια αναλογία εισαγωγών στο σύνολο της κατανάλωσης 19%.

Κατά συνέπεια, το 10% της δαπάνης τουριστών της κατηγορίας "αγορές λοιπών υλικών" αγαθών (προαναφερθείς πίνακας) συνεπάγεται άμεσες εισαγωγές κατά:

$$0,10 \times 0,19 \times 100 = 1,9\%$$

Τούτο σημαίνει ότι από το σύνολο της συναλλαγματικής εισροής των τουριστών που δαπανάται στη χώρα, ποσοστό περί το 2% επανεξάγεται για πληρωμή αντίστοιχων εισαγωγών της χώρας για διάφορα αγαθά.

Έτσι, συνολικά, η δαπάνη των αλλοδαπών τουριστών στη χώρα, σύμφωνα με τις παραπάνω παραδοχές κατανομής, προκαλεί άμεσες εισαγωγές σε ύψος 6% της εν λόγω δαπάνης.

Ήτοι στο σύνολο της ετήσιας εισροής τουριστικού συναλλάγματος (5,5 δισεκατομμύρια δολάρια 1991-1992), ποσό μόνο 330 εκατομμύρια δολάρια επανεξάγεται από τη χώρα για την πληρωμή εισαγωγών σαν αποτέλεσμα της αλλοδαπής τουριστικής δαπάνης.

Συμπερασματικά προκύπτει λοιπόν ότι, παρά τα κατά καιρούς υποστηριζόμενα, η εκροή συναλλάγματος σαν άμεση συνέπεια της δαπάνης των αλλοδαπών τουριστών που έχει εισαχθεί σε συνάλλαγα στη χώρα, είναι αντικειμενικά εξαιρετικά χαμηλή.

Βέβαια, διαφορετικές παραδοχές σχετικά με τα ποσοστά κατανομής της τουριστικής δαπάνης μεταξύ των διάφορων κατηγοριών αγαθών και υπηρεσιών θα δώσουν διαφορετικά αποτελέσματα, όχι όμως σε τέτοια έκταση που να μεταβάλουν τελικά σε σημαντικό βαθμό το ποσοστό της άμεσης εκροής συναλλάγματος.

Όλα τα παραπάνω αφορούν τα αποτελέσματα του καταναλισκόμενου άμεσα σε υλικά αγαθά και υπηρεσίες τουριστικού συναλλάγματος. Δεν λαμβάνουν επομένως υπόψη το τμήμα της απαξίωσης του παγίου εξοπλισμού τον οποίον χρησιμοποιούν οι αλλοδαποί τουρίστες κατά τη διάρκεια της παραμονής τους στη χώρα, και ο οποίος εμπεριέχει εισαγόμενα αγαθά. Ο πάγιος αυτός εξοπλισμός του τουριστικού τομέα (π.χ. ξενοδοχειακά καταλύματα) κατασκευάζεται για χρήση τόσο από τους αλλοδαπούς όσο και από τους ημεδαπούς τουρίστες.

Βέβαια το ποσό της ετήσιας απόσβεσης του παγίου κεφαλαίου εμπεριέχεται κοστολογικά στο τμήμα των προσφερομένων υπηρεσιών στους τουρίστες. Δεν υπολογίσαμε όμως μέχρι τώρα κανένα ποσό για συναλλαγματική εκροή. Άλλωστε η εν λόγω εκροή δεν είναι ακριβώς άμεση συνέπεια του εισαγομένου σε μια χρονική στιγμή τουριστικού συναλλάγματος. Το δαπανώμενο όμως συνάλλαγμα για το τμήμα των εισαγωγών του παγίου εξοπλισμού που χρησιμοποιείται από τους αλλοδαπούς τουρίστες, είναι εν πάση περιπτώσει συνέπεια της εξυπηρέτησης των αλλοδαπών τουριστών και για το λόγο αυτό κρίθηκε αναγκαίο να το περιλάβουμε στην συναλλαγματική εκροή του τουρισμού.

Όπως είναι προφανές, ένας υπολογισμός της συναλλαγματικής εκροής που συνεπάγεται η τουριστική επένδυση σε πάγιο κεφάλαιο κατά το τμήμα που χρησιμοποιείται από τους αλλοδαπούς τουρίστες είναι εξαιρετικά δυσχερής.

Οι εθνικοί λογαριασμοί δεν διαχωρίζουν τις επενδύσεις στον τουριστικό τομέα. Από εκτιμήσεις του ΚΕΠΕ, οι επενδύσεις παγίου κεφαλαίου στον τουριστικό τομέα ανήρχοντο το 1990 σε δρχ 2,5 τρισεκατομμύρια (βλ. προηγούμενη μελέτη μας).

Αν δεχτούμε μέση διάρκεια ζωής των παγίων επενδύσεων 40 χρόνια (το ΚΕΠΕ σε προηγούμενες μελέτες δέχεται διάρκεια 50 χρόνια) ήτοι συντελεστή ετήσιας απόσβεσης 2,5% προκύπτει ύψος ετήσιας απαξίωσης του παγίου κεφαλαίου δρχ 62,5 δισεκατομμυρίων.

Σύμφωνα με την επίσημη κατανομή διανυκτερεύσεων τουριστών, η αναλογία των αλλοδαπών τουριστών στο σύνολο των διανυκτερεύσεων στα πάσης φύσεως ξενοδοχειακά καταλύματα είναι περί το 75%. Τούτο σημαίνει ότι η αναλογούσα στους αλλοδαπούς τουρίστες ετήσια απαξίωση παγίου κεφαλαίου είναι της τάξεως των δρχ 46,9 δισεκατομμυρίων.

Αν δεχτούμε ότι και για τη δαπάνη αυτή ισχύει το προαναφερθέν ποσοστό εισαγωγών για τα διάφορα υλικά αγαθά 19%, τότε η άμεση ετήσια συναλλαγματική εκροή που αντιστοιχεί ετησίως για εισαγωγές λόγω των αλλοδαπών τουριστών ανέρχεται σε δρχ 8,9 δισεκατομμύρια (δρχ 46,9 δισεκ. Χ 19%).

Τούτο συγκρινόμενο με το σύνολο της ετήσιας τουριστικής δαπάνης (5,5 δισεκατομμύρια δολάρια ή δρχ 1.210 δισεκατομμύρια) δίδει ένα **πολύ χαμηλό ποσοστό της τάξεως του 0,7%**.

Αν το ποσοστό τούτο προστεθεί στο ήδη αναφερθέν ποσοστό 6%, προκύπτει ότι στο **σύνολο της τουριστικής δαπάνης, αντιστοιχούν άμεσες εισαγωγές σε ύψος 6,7% της εν λόγω δαπάνης.**

3.3. Σύγκριση της τουριστικής συναλλαγματικής εκροής με αντίστοιχες εκροές εξαγωγικών κλάδων

Όπως προαναφέρθηκε, από το συνολικό τουριστικό συνάλλαγμα που εισρέει ετησίως και που δαπανάται στη χώρα, το τμήμα του που επανεξάγεται άμεσα λόγω κατανάλωσης από τους τουρίστες εισαγόμενων ειδών ανέρχεται μόνο σε 6,7% περίπου.

Η διαπίστωση ότι το ποσοστό αυτό είναι χαμηλό προκύπτει και αν αυτό συγκριθεί με τα αντίστοιχα ποσοστά που αφορούν τις άλλες σημαντικές πηγές εισροής συναλλάγματος στη χώρα, ήτοι, τις εξαγωγές διαφόρων κατηγοριών εγχώριας παραγωγής.

Τα εξαγόμενα αγαθά για να παραχθούν στη χώρα απαιτούν την κατανάλωση πρώτων υλών, ενέργειας, διαφόρων άλλων υλικών κλπ., τμήμα των οποίων εισάγεται και επομένως εξάγεται συνάλλαγμα.

Με βάση τα προαναφερθέντα στοιχεία του ΚΕΠΕ (μακροοικονομικό υπόδειγμα ΚΕΠΕ-LINK), τα ποσοστά των εισαγωγών που αντιστοιχούν στο σύνολο της τελικής ζήτησης των κλάδων εγχωρίου παραγωγής (επελέγησαν οι βασικοί εξαγωγικοί κλάδοι) αναφέρονται στον παρακάτω πίνακα σε σύγκριση με το ποσοστό εισαγωγών για την τουριστική δαπάνη.

Κατηγορίες	Ποσοστό εισαγωγών που αντιστοιχεί στην συναλλαγματική εισροή %
A' Τουριστική δαπάνη	6,7%
B' Εξαγωγικοί κλάδοι:	
- Τρόφιμα-ποτά	13,4%
- Κλωστοϋφαντουργικά	9,5%
- Χημικά προϊόντα	33,4%
- Μεταλλικά προϊόντα	18,1%
- Προϊόντα από ελαστικό-πλαστικό	10,8%

Όπως προκύπτει από τα παραπάνω στοιχεία, η θέση της τουριστικής δαπάνης είναι σημαντικά καλύτερη από όλες τις βασικές κατηγορίες εξαγωγών.

3.4. Έμμεσες επιπτώσεις της τουριστικής εισροής συναλλάγματος

Όλα τα παραπάνω αναφέρονται στις άμεσες εκροές συναλλάγματος που προέρχονται από άμεσες εισαγωγές αγαθών σαν αποτέλεσμα της δαπάνης του εισερχόμενου στη χώρα συναλλάγματος, είτε από τον τουρισμό, είτε από τις εξαγωγές.

Βέβαια, τα εισοδήματα που θα δημιουργηθούν από την τουριστική δαπάνη, με δεδομένη τη διάρθρωση της εθνικής οικονομίας, θα καταναλωθούν περαιτέρω σε αγαθά, μέρος των οποίων είναι εισαγόμενα. Πρόκειται για τις έμμεσες επιπτώσεις της τουριστικής δαπάνης.

Πλην όμως, τούτο είναι γενικώτερο φαινόμενο της εθνικής δαπάνης και εν πάση περιπτώσει ισχύει για τα εισοδήματα όλων των κλάδων της οικονομίας.

Δεδομένου δε ότι οι άμεσες εκροές συναλλάγματος από την τουριστική δαπάνη είναι σαφώς χαμηλότερες από τους άλλους κλάδους εισροής συναλλάγματος (εξαγωγές) τούτο σημαίνει ότι οι συνολικές επιπτώσεις του τουρισμού στο Ισοζύγιο Πληρωμών είναι ευνοϊκότερες απ' ότι εκείνες των εξαγωγικών μας κλάδων.

Τέλος, στον τομέα των εμμέσων επιπτώσεων, θα πρέπει να σημειωθεί μια δευτερογενής θετική επίπτωση της τουριστικής δαπάνης. Οι αλλοδαποί τουρίστες κατά την παραμονή τους στην Ελλάδα γνωρίζουν τα ελληνικά προϊόντα, και μετά την επιστροφή τους στην χώρα τους συνεχίζουν σε κάποιο μέτρο να τα ζητούν και να τα αγοράζουν στο εξωτερικό. Τούτο δημιουργεί μια δευτερογενή εισροή συναλλάγματος από την εξαγωγή των εν λόγω προϊόντων.

4. Η ΓΕΝΙΚΟΤΕΡΗ ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Όλη η προηγηθείσα ανάλυση είναι μια απάντηση στους προβληματισμούς για την καθαρή συμβολή του τουρισμού στο Ισοζύγιο Πληρωμών της χώρας.

Εν τούτοις, δεν θα πρέπει να παραβλέπεται το γεγονός ότι η ανάπτυξη του τουρισμού δεν επιδιώκεται μόνο γιατί συμβάλλει στην εξισορρόπηση του Ισοζυγίου Πληρωμών.

Ο τουρισμός συμβάλλει πολλαπλά στην ανάπτυξη της Εθνικής Οικονομίας και η σωστή ανάπτυξή του θα πρέπει να επιδιώκεται και γι' αυτό τον λόγο.

Πράγματι, ο τουρισμός συμβάλλει κατά ποσοστό άνω του 7% στη δημιουργία του Ακαθαρίστου γχωρίου Προϊόντος της χώρας, ποσοστό το οποίο είναι σημαντικά υψηλότερο από εκείνο πολλών βασικών κλάδων της Εθνικής Οικονομίας.

Ο τουρισμός συμβάλλει επίσης στην απασχόληση του ανθρώπινου δυναμικού της χώρας. Η άμεση απασχόληση στον τουρισμό αποτελεί περί το 7,6% του συνολικά απασχολουμένου δυναμικού της χώρας.

Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι τα παραπάνω ποσοστά είναι κατώτατα όρια που τείνουν να υποεκτιμήσουν την πραγματικότητα. Αν ληφθεί υπόψη το σημαντικό τμήμα της παραξενοδοχείας, το οποίο εκφεύγει των επισήμων στατιστικών, τότε η πραγματική συμβολή του τουρισμού είναι αισθητά υψηλότερη από τα αναφερόμενα ποσοστά.

Επιπλέον, ο τουρισμός συμβάλλει ουσιαστικά στην περιφερειακή ανάπτυξη της χώρας. Είναι σημαντικό το γεγονός ότι με τον τουρισμό συγκρατείται ο πληθυσμός στην περιφέρεια με τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας τόσο στις τουριστικές μονάδες όσο και στις λοιπές παραγωγικές και εμπορικές δραστηριότητες που δρουν συμπληρωματικά στο τουριστικό κύκλωμα.

Όταν λοιπόν τίθεται θέμα αξιολόγησης της συμβολής του τουρισμού, θα πρέπει, πέρα από τη θετικώτατη συμβολή του στο Ισοζύγιο Πληρωμών, να συνεκτιμάται και η σημαντική του συμβολή στην γενικότερη ανάπτυξη της Εθνικής Οικονομίας.